

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 4. avgusta 1886.

Obseg: Koruzna uš. — Mlekarske zadrage. — Gospodarske izkušnje. — Poziv vodstvom ljudskih šol, oziroma krajnim šolskim svefom. — C. kr. kmetijska družba kranjska. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Koruzna uš.

Iz Dolenjskega, zlasti iz krškega okraja, dohaja vest, da se je zaredil na koruzi mrĉes, ki preti napraviti tej prekoristni rastlini mnogo škode. Iz poroĉil, ki so mi došla, ter iz doposlanih poškodovanih rastlin posnel sem, da je škodljivec „koruzna uš“, ki se letos posebno moĉno širi po juĝnem Štajerskem, Hrvaškem in ųalibog, tudi Kranjskem.

„Koruzna uš“, latinski „Pemphigus Zeae Maïdis“ ali „Pemphigus Boyeri Pass.“ (ne pa, kakor je bilo v nekaterih listih napaĉno poroĉano, „Aphis Zeae Maïdis“, kajti „Aphis“ znaĉi listno uš) je $2\frac{1}{2}$ mm ali 1 linijo dolga ter je ali krilata ali pa gola.

Krilata koruzna uš ima oĳi glavo kot prsa, je na spredni strani prs ĉrno rujava, zadek pa ĉrna. Krila se plavkasto svetijo ter so mreĳasta vsled ĉrno-rujavih ųil. Nogé ima rujave, zadnji del ųivota temno-rujav ter nekoliko sivo al. zelenkasto-lesketeĉ. Prav na zadnjem konci ųivota ima nekaj las.

Gola koruzna uš je okrogla, bruškinе oblike, rudeĉkasto-rumene barve, nekoliko višnjevkasta. Glavo ima temno, noge pa take barve kot ųivot. Zadnji konec je tolp, bradovici podoben ter zarašĉen s zakrivljenimi lasmi.

Koruzna uš poznana je uĳe veĉ let v deųelah, v katerih pridelujejo koruzo v veliki meri, posebno brez zadostne menjave polja, kakor na pr. na Laškem in Francoskem. Zadnja leta zatepla se je pa tudi v naųe kraje, ker je manj ali veĉ posledica nepravilnega poljedelstva. Znano nam je, da ima vsaka kmetijska rastlina svoje sovraųnike v rastlinstvu kakor v ųivalstvu ter da se ti sovraųniki tem hitreje mnoĳé, kolikor bolj uĳodne razmere najdejo, oziroma, kolikor manj jih zavirajo kmetovalĉeva opravila v njih razplotbi in ųivljenji. Intenzivno pridelovanje ene in tiste rastline pospeųuje vedno tudi razųirjanje sovraųnikov dotiĉne rastline in skuųnja nas uĉi, da je veĉkrat treba popolnem prenehati s pridelovanjem kake rastline. Iz teh vzrokov so v nekaterih krajih morali opustiti deljo, sladkorno peso itd., in najboljųi dokaz nam je vinska trta, katere sovraųniki se od leta do leta mnoĳijo. Tako se tudi ųiri in mnoĳi uš na koruzi, in sicer

tem hitreje, ĉem veĉ ji damo prilike, se razųirjevati, to je, ĉem veĉ koruze sejemo, ĉem veĉkrat pride koruza na eno in tisto njivo, in ĉem manj je sposobna se mrĉesu zoprstavlјati vsled piĉlih redilnih snovi, ki jih v zemlji najde. Vsaj je znano, da slabotna in bolna rastlina ali ųival ima veliko veĉ sovraųnikov, kot krepka in zdrava, in da hitreje podleųe raznim napadom. Iz tega zamoremo tudi izvajati sredstva, s katerimi se nam je boriti proti koruzni uųi.

Koruzna uš vĳnĳezdi se na koreninah koruze, vsled ĉesar priĉne rastlina rumeneti in bolehati. Taka koruza ne naredi niĉ storųev ter tako kmetovalĉa spravi ob ves ali vsaj ob veĉi del pridelka.

Sredstva proti koruzni uųi so dvojna, in sicer sredstva, ki imajo namen, koruzno uš uniĉevati in sredstva, ki imajo namen, nastop ali vsaj razųirjevanje koruzne uųi zapreĉiti.

Ako je enkrat koruzna uš uĳe na njivi, je edino sredstvo jo uniĉevati, bolehne rastline odrezati ter pokrmiti, korenine pa previdno iz zemlje izruvat, ne da jih otresemo zemlje, potem jih pa v bliųini kje vsaj 1 ĉevelj globoko zakoplјimo ali pa ųe bolje, seųgimo.

Ako se pa hoĉemo tega huĉega škodljivĉa obvarovati, kajti koruzna uš zamore nam skoz leta ves pridelek odvzeti ali vsaj izdatno zmanjųati, moramo z umnim kmetovanjem uhod v njivo mu zabraniti ali pa razųirjevanje vsaj toliko zabraniti, da je ųkoda neznatna. Sredstva v to svrho so, dobro gnojenje, globoko oranje njive potem, ko je enkrat koruza rastla in urejenje kolobarjenja tako, da pride koruza ųe le ĉez nekaj let na tisto njivo nazaj. Vsekako bode pa za letos, kakor tudi za naprej v vseh krajih, koder se je uš pokazala, ali koder se jo je bati, treba izruvat koruzne korenine ter jih ne veĉ puųĉati kakor dosedaj na njivi. Neznatno in lahko delo, ki se ima z izruvanjem korenin, poplaĉajo korenine, katere oprane, v vodi namoĉene in razsekane dajo dobro krmo, ali pa sluųijo posuųene za nasteljo, za meųanec (kompost) ali kurivo. Posameznega kmetovalĉa tako ravnanje ne bode imelo nobenega vspeha, v to je treba skupnega delovanja cele obĉine, celega okraja.

Gustav Pirc.

